

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Plankontoret

Yttrande Regionplan för Skåne 2022-2040

Om regionplanen

Målet med regionplanen är att vara ett verktyg för att stärka Skånes utveckling som flerkärnig arbetsmarknads- och bostadsregion och vara en gemensam grund som underlättar samordning av fysiska strukturer över kommungränserna. Syftet är att skapa goda livsmiljöer för alla och i hela Skåne. Regionplanen har ett långsiktigt, regionalt perspektiv på den fysiska planeringen i Skåne. Åstorps kommun ser, liksom övriga kommuner i Familjen Helsingborg, positivt på att regionplanen på sikt kan komma att stärka samverkan och bidra till samsyn för en hållbar samhällsutveckling av Skåne.

Regionplanen är tydligt disponerad och lätt att följa. Det är positivt att planen har en övergripande nivå. Planen bör utgå från och stödja det kommunala självstyret. Det är positivt att genomförande och uppföljning av regionplanen beskrivs. Det skulle med fördel kunna kompletteras med ett kapitel om motstående intressen och målkonflikter, vilket också kan bidra till att förklara den övergripande nivån.

Ambitionen är att regionplanen ska beskriva en regional utveckling, som komplement till hörnsamverkan och de kommunala översiktsplanerna. För att bidra till kommunernas översiktsplaner vore det värdefullt med mer faktabaserade förutsättningar i regionplanen, fler analyser av långsiktiga samhällsförändringar samt behov såsom tillgången på mark och markanvändning i Skåne. Kopplingen mellan trender, mål, strategier och planeringsprinciper kan också bli tydligare, det skulle både underlätta förståelsen för förslagen och möjligheten till genomförande hos olika aktörer.

Regionplanen har 2040 som målar, med utblick mot 2050. Den saknar dock ett utvecklingsperspektiv utifrån den tidsperioden. Regionplanen behöver vara visionär och skapa utvecklingsmöjligheter för kommunerna, till exempel genom att belysa framtid behov av mark för bostäder och verksamheter. Ett exempel som kan nämnas är att det framgår att bostadsbehovet i Skåne ska säkerställas, men inte vilken nivå det ska ligga på? Region Skånes målsättning har tidigare varit att det ska byggas 6 000 bostäder per år för att matcha en årlig befolkningstillväxt på 1 procent. Det skulle möjliggöra kommunal planering av bostäder och verksamheter. Ett annat område som behöver ett tydligt utvecklingsperspektiv för tidsperioden är framtidens kollektivtrafik och behov av infrastruktur. Ett tredje område är

vilken omställning som behöver ske inom energisektorn. Andra exempel kan vara klimat- och energiomställningens framtida effekter på markanvändningen eller hur näringslivet ser på expansionsmöjligheterna i Skåne kopplat till den fysiska planeringen. Planen behöver baseras på pågående forskning och metodutveckling, bland annat för att få en mer effektiv markanvändning och för att utgöra värdefull kunskap till kommunernas översiktsplanering.

Om strategier/inriktning

Åstorps kommun ser positivt på att vikten av att stärka sambandet mellan stad och land lyfts i regionplanen. En starkt flerkärnighet som tar tillvara och utvecklar orternas unika karaktärer och prägel stärker regionen som helhet och bidrar till en mångfald av miljöer.

Inriktningen att nyttja kollektivtrafiknära lägen hade med fördel kunnat stärkas ytterligare eftersom den hanterar en viktig målkonflikt mellan jordbruksmark och exploatering. Det är här viktigt att regionen och Trafikverket har samsyn i vilken inriktning som är önskvärd, för att underlätta planering i kommuner som präglas av järnvägsförbindelser och inte har många platser att förtäta eller exploatera, om ianspråktagande av jordbruksmark ska undvikas.

Om Flerkärnighet

Det är positivt att Region Skåne har ambitionen att Skåne ska vara en flerkärnig region. I strukturbildsarbetet har en flerkärnig Ortsstruktur pekats ut som den mest fördelaktiga ur tillväxtskympunkt. I regionplanen pekas en nationell tillväxtmotor, tillväxtmotorer, regionala kärnor och lokala kärnor ut. Åstorps kommun anser, liksom Familjen Helsingborg, att målsättningen med motorerna och kärnorna behöver tydliggöras, vad de ska utvecklas mot och vilken funktion ska de fylla i framtiden. De behöver beskrivas utifrån tydligare bedömningsgrunder och målsättningar.

I konsekvensbeskrivningen till regionplanen konstateras att Skåne går mot en mer monocentrisk utveckling med en stark tillväxt i sydvästra Skåne, särskilt i Malmö som drar ifrån övriga Skåne. Utmaningen är att gynna snabbt växande storstäder och samtidigt stärka den flerkärniga Ortsstrukturen. Forskning visar att ju fler av de största städerna i en region som har samma storlek, desto starkare flerkärnighet. Vikten av jämbördiga tillväxtmotorer talar alltså för att bibehålla flera regionala tillväxtmotorer och fortsätta utveckla ökade funktionella samband mellan dem och angränsande regioner. Risken är annars att potentialen i flerkärnigheten inte tillvaratas och att de regionala skillnaderna i tillväxt istället ökar. Farhågorna för en monocentrisk utveckling ökar, vilket även konsekvensbeskrivningen konstaterar.

Nationell tillväxtmotor

I det förslag på regionplan som föreligger definieras nu Malmö/Lund som nationell tillväxtmotor, men bakgrunden till denna förändring är oklar och behöver tydliggöras. Vad ska känneteckna en nationell tillväxtmotor? Vilka konsekvenser får denna nya definition vid prioriteringar av kommande nationella satsningar i regionen, till exempel av infrastruktur?

Samtidigt, ur ett nationellt och regionalt perspektiv borde det vara naturligt att Helsingborg utgör ett ”tredje ben” i den föreslagna nationella tillväxtmotorn i regionplanen. Mot bakgrund av Helsingborgs starka befolkningstillväxt (sett till Region Skånes befolkningsframskrivning växer Helsingborg mer än både Malmö och Lund de kommande 10 åren) och att staden i övrigt har en stor tillväxtpotential likt Malmö/Lund. Det skulle också gynna Skånes totala tillväxt och vår nationella tillväxtmotor skulle bli en ännu tydligare spelare i förhållande till övriga storstadsregioner.

Helsingborg är också sedan länge en väl integrerad del i arbetsmarknadsregionen med Malmö/Lund och Köpenhamn. Med Copenhagen Airport inom pendlingsavstånd intar Helsingborg en ledande roll som hamn-, handels- och logistikstad i regionen. En fast förbindelse mellan Helsingborg-Helsingör knyter ihop Öresundsregionen och ökar integrationen mellan Sverige och Danmark vilket bidrar till en större arbetsmarknad och ökad internationell konkurrenskraft.

Om regionen väljer att peka ut Malmö/Lund som en nationell tillväxtmotor är det viktigt att säkra utvecklingen av funktionella samband mellan nordvästra och sydvästra Skåne och att säkra nationella satsningar inom exempelvis infrastruktur till nordvästra Skåne.

Regionala kärnor

I Familjen Helsingborgs strukturplan pekas Helsingborg, Landskrona och Ängelholm ut som regionala kärnor. Åstorps kommun anser, liksom Familjen Helsingborg, att Ängelholm bör pekas ut som en regional kärna i denna regionplan innan den beslutas (inte enbart som en potentiell regional kärna), speciellt i ett 2040 och 2050-perspektiv. Motiv till detta har tidigare framförts från både Familjen Helsingborg och Ängelholms kommun – Ängelholm utgör genom sin storlek, utbud, goda kollektivtrafik, regional flygplats och turism en viktig delregional kärna. Ängelholm centralort är tät och stadsmässig med bebyggelse i form av bostäder och verksamheter, handel och service. Ängelholm Akademi, samverkan mellan akademi/näringsliv/kommun, arbetar för ett Campus Ängelholm med målet att högskoleutbildningar ska finnas placerade i Ängelholm senast 2025. Närheten till Åstorps kommun medför synergieffekter för Åstorps kommun beträffande exempelvis arbetstillfällen, nöjen och kusttillgång.

Lokala kärnor

I regionplanen pekas även nya lokala kärnor ut. Det framgår dock inte vilka bedömningsgrunderna är för lokala kärnor och vad det innebär att vara en lokal kärna med sikte 2040-2050. Åstorps kommun och Familjen Helsingborg föreslår att de lokala kärnorna ses över så att de överensstämmer med de samhällen med lokal service samt god kollektivtrafikförsörjning och regionala förbindelser som pekas ut i Familjen Helsingborgs strukturplan.

Åstorps kommun och Familjen Helsingborg ser att det i regionplanen finns ett ökat fokus på centralisering och planeringsprinciper med ett tydligt fokus på urban utveckling. Planeringsprincipen för de lokala kärnorna är ”Utveckla de lokala kärnorna så att deras grundutbud av service och funktion som mötesplats upprätthålls”. Utvecklingen i de lokala kärnorna utgör en viktig funktion både för kommunerna och för regionen. Planeringsprincipen för de lokala kärnorna behöver därför breddas för att även omfatta till exempel kollektivtrafik. Region Skåne behöver arbeta för att binda samman våra centralorter i kommunerna för att bibehålla flerkärnighet och utvecklingskraft i det regionala territoriet. Det finns också behov av att se långsiktigt på ett utvecklat kollektivtrafiksystem som tar fasta på landsbygdsperspektivet.

Det är viktigt att det finns en samstämmighet mellan vilka orter som pekas ut i nationella, regionala och lokala planer och program för till exempel infrastruktur, kollektivtrafik och service. Familjen Helsingborg har valt att peka ut samhällen med lokal service samt god kollektivtrafikförsörjning i den egna Strukturplanen. Regionens planeringsstrategi om att växa effektivt med en balanserad och hållbar mark- och vattenanvändning knyter an till Familjen Helsingborgs Strukturplan genom att Strukturplanen föreslår att vi utnyttjar redan gjorda och kommande investeringar i infrastrukturen för att växa hållbart. Strukturplanen pekar ut orter dit bostäder i första hand hänvisas samt väletablerade orter där fortsatt utveckling möjliggör framtida kollektivtrafik. Familjen Helsingborgs Strukturplan har därmed ambition att vara framåtsyftande och möjliggöra utveckling i lägen där det finns potential för hållbar utveckling.

Om Infrastruktur och kollektivtrafik

Regionplanen överensstämmer på ett övergripande plan med prioriteringar för infrastruktur och kollektivtrafik som är beslutade av Familjen Helsingborg. Det är bra att utgångspunkterna är redan fattade överenskommelser såsom Skånebildens och Greater Copenhagens trafikcharter. I Familjen Helsingborgs prioriteringar görs en delregional konkretisering av hur de övergripande målen för transportinfrastruktursystemet i Skåne ska kunna nås. Ambitionen och målet är exempelvis ett sammanhängande kollektivtrafiknät med både tåg- och busstrafik med minst halvtimmestrafik i rusningstid och med smidiga anpassade bytesmöjligheter i hela nordvästra Skåne. Detta gäller även

kopplingar över länsgränser. Kollektivtrafiken på landsbygden behöver, trots i vissa fall lågt resande, också prioriteras. Det är först då som ett faktiskt alternativ till biltrafik skapas. I Familjen Helsingborgs prioriteringar för infrastruktur och kollektivtrafik samt i vår strukturplan redovisas att vi vill knyta samman huvudorter och lokala kärnor med varandra i vår delregion. Detta anknyter till begreppet om flerkärnighet för hela Skåne.

Tåginfrastruktur

I förslaget nämns en ny stambana anpassad för höghastighetståg som en viktig del i ett framtida järnvägssystem. Åstorps kommun och Familjen Helsingborg instämmer i att en ny stambana kan skapa nytta, men större fokus i Regionplanen bör läggas på att färdigställa Västkustbanestråket. Västkustbanan har stora outnyttjade potentialer. Jämfört med ny stambana Malmö-Stockholm kan en utbyggd Västkustbana förverkligas i relativ närtid och till avsevärt lägre kostnader. Banan är i stora delar anpassad för 250 km/h och det finns en hög befolkningskoncentration längs banan, inklusive stora ändpunktsmarknader som Köpenhamn och Göteborg. Det gör att nyttorna per satsad krona är stora. Texterna i förslaget behöver mer balanseras i detta perspektiv. Åstorps kommun och Familjen Helsingborg vill särskilt lyfta fram enkelspåret genom Helsingborg i kombination med kapacitetsbristen på Helsingborg C som en kvarvarande flaskhals som påverkar hela Västkustbanans, men också hela Skånes tågsystems funktion.

Det är viktigt att framhålla anslutningarna till noderna för den nya stambanan, däribland Hässleholm. De är helt avgörande för att transportsystemet ska bli effektivt. Skånebanans utveckling bör därför ses som en del av höghastighetsprojektet. Åstorps kommun anser, liksom Familjen Helsingborg, att det är av högsta vikt att Skånebanan uppgraderas för attraktiva restider mellan delregionerna redan nu, inte först då en ny stambana kommer till Hässleholm.

Väginfrastruktur

Vägtransportsektorn går mot en omställning till fossilfria transporter av både människor och gods. För att möta dagens och framtidens efterfrågan på trafiksäkerhet, kapacitet och robusthet för både kollektiva och individuella transporter prioriterar Familjen Helsingborg ett antal vägobjekt.

Behoven tydliggörs i Familjen Helsingborgs Prioriteringar för infrastruktur och kollektivtrafik som är ett underlag till kommande nationell respektive regional infrastrukturplan. Förstärkningar i vägnätet för ett antal vägar behövs för de kollektiva och individuella transporterna, till exempel för att möta framtidens efterfrågan på hållbara bussförbindelser inom Familjen Helsingborg och till angränsande kommuner och regioner. Väg E6 genom Skåne är en av landets mest trafikerade motorvägar och en viktig pulsåder för både Sverige och Norge och den har en viktig roll för regional

arbetspendling. Därför bör framkomligheten och trafiksäkerheten längs väg E6 ökas i enlighet med fyrstegsprincipen.

Nordvästra Skåne är ett nationellt logistiknav och regionen runt Helsingborg utsågs av en facktidning till Sveriges nästbästa logistikläge 2020. Och med kommande förverkligande av en fast HH-förbindelse kommer flödena av godstrafik på väg E6 att förändras. En diskussion och ett förhållningssätt till detta, med koppling till nordvästra Skåne som viktig logistiknod regionalt och nationellt, saknas i materialet.

Cykelinfrastruktur

Planeringsprinciperna med fokus på hållbart resande redovisade i förslaget på regionplan harmoniserar också med Familjen Helsingborgs ambitioner. Familjen Helsingborgs kommuner prioriterar tillsammans satsningar för att uppnå säkra och gena cykelförbindelser mellan huvudorterna samt attraktiva leder för rekreativ cykling. Målsättningen inom Familjen Helsingborg är ett sammanhängande nät av cykelleder för pendling kompletterat med rekreativa cykelleder samt kopplingar till angränsande kommuner och regioner utanför Familjen Helsingborg. Familjen Helsingborg utvecklar även det finmaskiga cykelvägnätet runt kollektivtrafiknoder för ökad tillgänglighet och attraktivitet för gående och cyklister. Prioriteringarna för infrastruktur och kollektivtrafik används bland annat i arbetet med den regionala cykelvägsplanen.

Hamn

Helsingborgs funktion som en viktig logistiknod, med en djuphamn, två anslutande europavägar samt bangård för rangering av gods med mera gör att anslutande infrastruktur är av stor vikt för hela Sverige. Vikten av Helsingborgs hamn behöver därför förtydligas i materialet.

Flygplats

Flygplatser pekas ut i förslaget och det hade varit bra med en diskussion kring de olika regionala flygplatsernas funktion, hur de kompletterar varandra samt vilka ambitioner man har ur ett regionalt utvecklingsperspektiv för dessa. Även med ny stambana och en attraktiv Skånebana kommer behovet av Helsingborgs och Ängelholms flygplats att finnas.

Om Energiförsörjning

Energiförsörjning är ett viktigt utvecklingsområde för att lyckas med flera av Regionplanens ambitioner. Planens texter kan förstärkas när det gäller regionens tillgång till klimateffektiv och tillförlitlig energiförsörjning. Regionplanen nämner till exempel inte kraftvärmen, fjärrvärmen eller fjärrkylan, vilka allihop är viktiga energibärare i energisystemet i Skåne. Vilken förflyttning behöver ske inom energisystemet och dess olika energibärare för att klimatmålen ska kunna uppnås?

Regionplanen skulle kunna vara mer visionär gällande framtidens kollektivtrafik och behov av infrastruktur. Ett exempel kan vara en analys av framtida energibehov för trafik. En ambition med större färdmedelsandelar för kollektivtrafiken kräver sannolikt en ökad trafikproduktion och ett ökat elbehov.

Kopplingen mellan bebyggelseutveckling och energibehov kan också utvecklas.

Om kartor och storymaps

Strukturkartan

Regionplanen bör utveckla strukturkartan för att lyfta utvecklingsinriktningen för Skåne. Det är önskvärt att kartan redovisar ett tydligt framtids- och visionsperspektiv. Det skulle kunna åstadkommas genom att regionplanen enbart innehåller strukturkartor, det vill säga att ta bort mark- och vattenanvändningskartan. Väl utvecklade strukturplaner bör fylla syftet i lagen med en regionplan.

Ett argument för att ta bort mark- och vattenanvändningskartan är att det är komplicerat att göra den korrekt, det krävs att den överensstämmer med alla 33 kommuners översiktsplaner, inte bara när kartan är ny. Den mark- och vattenanvändningskartan som presenteras i Regionplanen gör inte det, till exempel saknas större grönområden, gröna stråk och miljöer av betydelse för turism och rekreation i redovisningen, och det är svårt att se hur det skulle kunna bli möjligt att hålla den korrekt över tid. Det finns också en stor diskrepans gentemot Familjen Helsingborgs strukturplan i nuvarande version. Ett annat argument för att ta bort mark- och vattenanvändningskartan är att den till stor del är en nulägesbeskrivning medan Regionplanen ska ha sikte på 2040-2050. Ett tredje argument att det finns detaljerade kartor inom vissa områden såsom teknisk försörjning, medan andra viktiga områden som bostads- och verksamhetsförsörjning inte redovisas alls.

Generella synpunkter på Regionplanens kartor är att läsbarheten och användbarheten av kartorna försvåras då informationen i kartorna är ritad i en annan skala än de läses i. Kartorna går att förbättra genom att nyttja möjligheterna i det digitala verktyget som att tända och släcka lager, eller belysa olika delar av kartan som i strukturkartan. Legenderna till kartorna är svårlästa.

Regionplanen bör också innehålla en tydligare redovisad utvecklingsinriktning för vatten, såväl havet som sjöar och vattendrag. Familjen Helsingborg ser gärna en fortsatt dialog med utgångspunkt i hörnens strukturplaner eller motsvarande. Det kräver en djupare samverkan mellan Region Skåne och kommunerna/hörnen. Då rör sig regionen också

bort från risken att hamna i det kommunala planmonopolet. Utöver hörnens egna material ser vi mycket positivt på att kopplingen till grannregionerna integreras i arbetet.

I kartan över cykelstråk finns ett stråk mellan Åstorps tätort och Hyllinge som inte är utvecklat i dagsläget, vilket kartan verkar visa. Åstorps kommun har identifierat det som ett bristfälligt stråk men ser gärna att det stärks mer.

Om process och fortsatt arbete

Åstorps kommun ser regionplanarbetet som viktigt utifrån ett regionalt utvecklingsperspektiv. Det finns en stor respekt för att processen är ny och behöver utvecklas över tid. De fyra hörnen i regionen kan vara bra dialogpartners framöver, tillsammans med de enskilda kommunerna. Kommunernas kompetenser bör tas till vara så tidigt som möjligt och användas i det konkreta arbetet inte minst kring de målkonflikter som uppstår. Det fortsatta arbetet bör fokusera på konkreta framåtsyftande förslag kring utveckling av exempelvis mark, energiförsörjning, kollektivtrafik, infrastruktur och bostadsförsörjning.

Det är viktigt att alla parter tar hänsyn till varandras uppdrag och förutsättningar, exempelvis det lagstyrda uppdraget för Region Skåne att skapa en Regionplan och kommunernas välfärdsuppdrag och kommunala självstyre.

Avslutningsvis vill vi återkomma till att Familjen Helsingborg gärna är med och bidrar till utveckling och förverkligande av den kommande Regionplanen, både kring hur berednings- och beslutsprocesserna byggs upp och med fackkunskaper.

Samhällsbyggnadsförvaltningen Åstorps kommun, genom
Ina Andersson
Planarkitekt